

Është e vështirë të kuptohet sa është ora. Gjithë natën pati përshtypjen se po zbardhte dita. Këtë ide ia jepte drita që vinte nga dritarja përballë dhe që nuk fikej kurrë. Duke u ngritur, kishte parë disa hije pas dritares me xhama të errët e me ngjyrë të verdhë të thellë.

Vegimet ishin shoqëruar nga angullima e gjatë e një qeni. Nuk dukej si rënkim. Ngjante më shumë me një thirrje që kërkonte vëmendjen e dikujt që lëvizte në katet lart, të vetë atij apo të miqve të panjohur në dhomën prapa asaj dritareje. Kopshti i errët dhe i ngushtë nuk të lejon ta dallosh kafshën e gjorë, nëse me të vërtetë ndodhet aty poshtë.

Ndërkaq kambanat e mbysin të lehurën e trishtuar të qenit dhe fillojnë koncertin e tyre përshëndetës për zbardhjen e ditës në Romë. Mbahen meshat e para. Nuk është aspak çudi që, gjatë këtyre shërbesave të mëngjesit, lutjet e priftit dhe mendimet e besimtarëve të rikujtojnë se sa konsumohet në pallatin ku ai stërmundohet të marrë një sy gjumë.

Jo të gjithë shokët e tij të aventurës, miqtë e shquar të pallatit apostolik, vuajnë nga pagjumësia.

Një mëngjes, në Kapelën Sistine, pak me vonesë, atyre iu bashkua njëri nga më të rinjtë, primati i Irlandës. Ai ishte zgjedhur kardinal prej pak kohësh. Menjëherë, dikush nga ata që janë të prirë t'u besojnë parashikimeve dhe shenjave, doli në përfundimin se ai do të ishte i parapëlqyeri, i zgjedhuri i asaj dite. Por ky parashikim u hodh poshtë dy herë nga rezultati i votimeve. Nuk ishte një ëndërr e vizituar nga Shpirti i Shenjtë, por një ëndërr e errësuar nga dobësia e mishit.

Njëri nga kardinalët më të vjetër, që s'arrin të mbyllë sy si ai, madridasi Oviedo, sillte ndërmend qetësinë që mbretëronte në dhomat e sipërme gjatë konklavës së fundit. Vetëm dy të mbijetuar mund ta kujtonin. Ishin të njëjtat dhoma ku gjithçka kishte ndodhur për një kohë fare të shkurtër. Por Roma ishte tjetër qytet në atë kohë. Nuk bëhej fjalë që zhurma e trafikut të saj të ngjitej deri atje lart.

“Nëse gjen nja dy tapa prej dylli si këto të miat, problemi do të zgjidhet lehtë”, thotë me atë ironinë e tij të zakonshme Çelso Rabuiti, kardinali i Palermos, i cili u gjend aty pranë dhe dëgjoji vërejtjet e kolegut të moshuar spanjoll.

Kushedi se kush fle prapa atyre xhamave të errët.

Nuk arrin ta dallojë. Ai e di se ajo pjesë e pallatit, në katin e tretë, pret gjithnjë vetëm kardinalët italianë.

Ata janë më aktivët në takimet që zhvillohen mes dy votimeve të ditës, duke u përpjekur të krijojnë një ide se kujt duhet t'ia japin votën. Humbja e papatit rëndon mbi italianët.

Flitet se një përfaqësues i lartë politik, në emër të qeverisë, ka ushtruar vazhdimisht trysni mbi anëtarët e Kolegjit të Shenjtë: "Mbase nga Jugu, mbase edhe të vjetër, por një italian, ju lutemi, shkëlqesi! Italia, që ende nuk ka vendin që meriton në Europë, jeton me shpresën e gjallë... Zgjidhni një italian..."

Kohë më parë, kardinali i Krakòvit, Puzyna, ishte ngritur të vendoste veton e perandorit të Austrisë në konklavën nga e cila u zgjodh papë Sarti. Tani ndërhyrjet janë shumë më të tërthorta dhe të pakapshme. Ai nuk beson se ndonjë politikan italian mund të ndërhyjë po në atë mënyrë.

Hijet e trazuara, format e vagëlluara, por të pranishme në atë natë, ngjajnë me një teatër të heshtur, me një lojë hijesh kineze që e shprehin jetën me mimikë, duke iu referuar nevojave të saj: pushtetit, bashkimit seksual, inatit, joshjes, fjalës që ndihmohet nga heshtja dhe gjesti, sekretit, betimit, lutjes.

Ajo nuk është dhoma e vetme ku hijet janë ngritur peshë në atë orë. Por të tjerat nuk i dallon, vetëm mund t'i mendojë. Ato janë të ngjashme me miliona gjallesa që, në atë çast, me radhë, në gjysmën e botës, flenë dhe ëndërrojnë, ndërsa në gjysmën tjetër zgjohen dhe vrapojnë si milingona të çmendura. Më pas ndërrojnë vendet. Kush ka vrapuar gjithë ditën, fle. Dhe kush ka fjetur e ëndërruar, vrapon. Gjithnjë kishte vuajtur nga paaftësia për të përfytyruar të vdekurit, e sidomos më të shtrenjtët, teksa shkonin larg. Ata nuk ishin më pranë tij. Duke i menduar, nuk është se do t'i kthente në jetë, por do të ndihej më i vetmuar. I donte shumë fotografitë dhe telefonatat, edhe pse ia shtonin mallin.

Hijet që lëvizin i sjellin në mendje shumë pyetje, ndezin tek ai shumë interes dhe kuriozitet. Kur ato të zhduken, mendon se nuk do të mund të kthehet më në shtrat.

Megjithatë, nuk do që ta zgjojë Kontarinin. Nga qetësia e thellë e dhomës ngjitur e kupton se sekretari i tij vazhdon të flejë. Shikon telefonin. T'i telefonojë Klarës, motrës së tij në Bolonjë? Në këtë orë nuk mund të shqetësojë njeri. Nuk e di nëse Françesku e ka dhënë

provimin e shkencave të ndërtimit. Është hera e dytë që e provon, madje i ka kërkuar edhe të lutet për të.

Është në fotografi, së bashku me të ëmën, në kornizën e argjendtë që e shoqëron gjithmonë. Sa më shumë rritet, aq më pak i ngjan të atit. Por mua nuk më ngjan. Ka marrë pak nga gjyshja e tij dhe vëllai im, i ndjeri Karl; mbase hundën, edhe gojën kur buzëqesh. Ah, dajallarët janë të zotët në studimin e ngjashmërive, edhe pse mund të zbulojnë kushedi se çfarë misteresh në gjak...

Provon sërish të shtrihet, të qëndrojë edhe pak në shtrat. Është ora pesë dhe para orës shtatë nuk mund të mbajë meshë me ndihmën e Kontarinit. Në vend që të fantazojë për hijet para tij dhe të mendojë se kujt i ngjan i nipi, mund të lutet. Lutjen ia kërkojnë shumë persona. "Më kujtoni në lutjet tuaja, shkëlqesi". E gati të gjithë i besojnë një dhimbje, një hall, një mundim, një sekret.

Hedh sytë mbi gjunjëtoren e artë me jastëkun e kuq përpara kryqit. Ajo duhet të jetë e pranishme në të gjitha dhomat e njëqind e njëzet e shtatë kardinalëve të konklavës.

Mendon se edhe të tjerët marrin të njëjtën pozë, bëjnë të njëjtin veprim, të gjithë të veshur me të kuqe dhe të zeza. Është një varg i montuar i lutjes. Ai nuk do që t'i bashkohet kësaj poze. Mund të lutet i shtrirë në shtrat e të vështrojë pikturat e tavanit të lugët, shtalkat e dyerve të praruara, stukon e dollapit të hapur në të cilin ndodhet altari i vogël ku ai mban meshë.

Merr rruzaren dhe fillon të lutet për më të përvuajturit mes atyre që i kanë kërkuar një lutje. Lutet për një nënë, së cilës i vdiq djali vetëm njëzet vjeç nga kanceri. Lutet për babanë e dy vajzave të droguara, të cilat sapo ishin gjetur pas një mungese prej një viti dhe ishin dërguar në një qendër riaftësimi. Lutet për një vejushë, e cila kishte mbetur vetëm dhe nuk kishte se kush ta ndihmonte. Lutet për kryetarin e Bashkisë dhe presidentin e një kompanie të madhe. Ata nuk kishin pasur guximin t'ia besonin arsyen e kërkesës së tyre, por kishin nevojë për ndihmë. Mbase i mendojnë ndjenjat e fajit që kanë të bëjnë me pushtetin ose frika se mos zbulohet përfshirja e tyre në ndonjë skandal.

Lutet dhe nga besimtarët e tij vjen një duhmë e paqartë dhe e përzier frike, vesi, dobësie, egoizmi. Është duhma e brumit me të cilin janë gatuar qeniet njerëzore si ai, si hijet që

lëvizin prapa atij xhami. Por tek ata shikon edhe një aftësi të çuditshme për t'u dhënë pa interes, për t'u tretur për dikë që duan. Forca e vetme që është në gjendje të çlirohet nga egoizmi, mbetet ende dashuria. Mrekullia për të dashur dikë tjetër më shumë se veten tënde ndodh ende. Shikon kryqin. Është një objekt i zi dhe i shtrembëruar, vepër e ndonjë skulptori të viteve shtatëqind, i cili do të ketë dashur t'i japë një theks ekspresionist me harmoni flamande. Gjoksi i hapur, kockë e lëkurë, trupi i tërhequr dhe i harkuar, fytyra e tharë nga vuajtja, mbuloja e çrregullt, sikur era e fortë kërkon ta shqyjë. Kishte parë disa të tillë në një muze të Stokholmit, në një vend të Europës larg frymës klasike.

I heq sytë që aty. Nuk lutet me dëshirë përpara atij kryqi. E vendos rruzaren mbi komodinë. Mbyll sytë. Mbase psalmi i Ave Marisë i ndjell gjumin, nevojën për ta shtyrë edhe pak zgjimin, të ngriturën, meshën, daljen nga dhoma. Për të shmangur diçka që nuk u pëlqen, njerëzit fshihen gjithnjë pas gjumit.

Imzot Kontarini po lëviz. Ndërkaq çohet dhe hap një derë. Dëgjohej e kollitura e parë. Ja dhe cigarja e parë e ndezur fshehurazi.

E di mirë që më pas do të hapë dritaret për ta nxjerrë jashtë tymin. Në gjithë ato vite shërbimi, është përpjekur të paktën nja njëzet herë që ta lërë duhanin.

Kush tjetër fle tani?

E vërteta është se ai nuk di të lutet më. Ndërkohë që lëviz buzët, mendimi fluturon larg dhe përpara i shfaqet si një film jeta e të tjerëve. Ky pushim i detyruar, kjo ndërprerje e ekzistencës së tij, konklava, e ka bërë edhe më të çuditshme sjelljen e tij kohëve të fundit.

Ka dalë nga vetvetja për të ndjekur jetën e të tjerëve. E ka harruar tërësisht jetën e tij.

Duket se është një rrëfyes i mrekullueshëm. Gjynah që pozicioni i tij si kardinal arkipeshkv në një qytet të madh të Veriut, nuk ia lejon ushtrimin e asaj detyre, përveç disa rasteve në vit.

Njëherë, gjatë një vizite baritore në një qendër fshati, e kishte kaluar gati gjithë ditën tek rrëfyestorja. Më shumë e kishin magjepsur të rinjtë e fshatit, ata pak që kishin vajtur në kishë dhe ishin gjunjëzuar para tij. Dukej sikur kërkonin të mos e shkëpusnin lidhjen që ishte krijuar mes tij dhe atyre dhe vazhdonin ta bombardonin me pyetje kryesisht personale. Besimi nuk kishte të bënte fare me ato rrëfime. Ishte një pjesëmarrje e

çuditshme, e përzier me etje për dashuri, një dëshirë për të treguar në një mënyrë krejt të pazakontë jetën e tyre që nuk e njih turpin, druajtjen dhe vështirësitë.

Nëpërmjet të çarave të ndarjes së rrëfyestores ai dallonte fytyra që ia kishin ngulur sytë, koka tullace të rruara pa kujdes, disa prej të cilave me një vath të shndritshëm në bulën e veshit ose në vrimën e hundës.

Kur njëri e pyeti nëse do të kthehej shpejt, ai filloi të shqetësohej:

- Pse më pyet?

- Sepse do të doja të vija... me ju.

- Me mua? Pse vallë?

- Sepse këtu askush nuk ma vë veshin. Më duhet të shtirem me të gjithë.

- Çfarë fsheh? Pse duhet të shtiresh?

- Të gjitha duhet t'i fsheh, të gjitha. S'kam dëshirë të punoj, dua të udhëtoj, dua të jem i pasur. Do të më pëlqente të kisha një makinë "Ferrari" dhe jo "Punto"-n e babait. Më pëlqen e dashura e shokut tim. Do të doja të jetoja në qytet...

- Në qytet?

- Po, prandaj dua të vij me ju në Torino. Mos keni nevojë për shofer ose për kuzhinier? Di ti jap makinës dhe bëj *krepa* të mrekullueshëm, bëj pica dhe të paktën tri lloj salcash për makarona...

- Unë ha pak: makarona, sallatë dhe një thelë mishi.

- Aq më mirë; sa kohë duhet për t'i gatuar ato gjëra?

- Unë jam kardinal arkipeshkv, do të ishte shumë e mërzitshme për një si ti. Meqë ra fjala, sa vjeç je?

- Nëntëmbëdhjetë.

- Do të ishte shumë e mërzitshme për ty të jetoje tek unë. Unë jam një i moshuar. Jam shtatëdhjetë e tre vjeç.

- Gjithnjë më kanë pëlqyer më shumë të moshuarit se të rinjtë. Ata janë më tërheqës. Ju jeni dikush, nuk jeni një njeri i zakonshëm. Me ju nuk do të mërzitesha kurrë.

- Para se të bëhesha plak tërheqës, edhe unë kam qenë i ri. Çdo moshë ka bukurinë e saj. Jetoje si një dhuratë, se shumë shpejt do të zhduket. Nuk ke pse nxitohesh ta çosh dëm rininë tënde.

- Gjepura! Një të ri nuk e do askush, një i ri s'është asgjë.

- "Asgjënë" Zoti e pëlqen më shumë. Kujtohu ç'thotë Ungjilli për fëmijët: "Nëse nuk do bëheni si këta fëmijë, nuk do të hyni në mbretërinë e qiejve."

Pasi i kishte thënë këtë, djali kishte pushuar së foluri. Nuk ishte bindur, përkundrazi.

Mbase vetë fakti që ai i zuri me gojë Ungjillin, e kishte larguar djaloshin. Rrëfimi kishte qenë vetëm një pretekst për t'iu afruar një ylli, dikujt që i dukej si fladi magjik e që mund ta çonte drejt suksesit.

Në një zonë fshatare, një kardinal shihet si të ishte aktor, industrialist, futbollist apo këngëtar. Edhe mes të rinjve të seminarit të tij, kishte nga ata që thurnin ëndrra për të bërë karrierë.

Karrierë në Kishë...

Ja edhe maja më e lartë që mund të arrihej: konklava. Kur arrin atje, të pushton malli për hapat e mëparshme, për hapat e para në seminarin e Bolonjës.

Bën të çohet. Ndien që lëvizjet e Kontarinit fillojnë të bëhen pak e nga pak më të shpeshta dhe duket qartë se janë një shenjë domethënëse për t'i treguar se ka ardhur çasti të përgatitet për meshë.

Shkon te dritarja dhe hedh një sy jashtë. Tani ka më shumë dritë. Dritarja përballë me xhama të errët dallohet më pak. Hijet që jepnin e merrnin janë zhdukur, por qeni vazhdon të lehë.

Ngre sytë lart. Qielli i Romës ka një kaltërsi ndryshe nga ajo e qytetit të tij. Ka një kaltërsi të ngjashme me kaltërsinë e qiejve të Afrikës. Në mëngjes s'ka asnjëherë mjegull. Në vendin e tij, po. Këtu qielli është më i qeshur dhe i qartë.

Futet në banjë. Shikon vaskën me këmbë si të luanit dhe xhamat e errët të dritares në formë vezake. Mendon se në njëqind e njëzet e shtatë banja si ajo, ndodhen në të njëjtën kohë edhe kardinalët e tjerë të moshuar. Shihet në pasqyrë. Duhet të rruhet, i është rritur mjekra.

Kanë kaluar tashmë pesë ditë nga çasti i mbylljes në konklavë, pas *extra omnes* së shpallur nga kardinali kamerleng. Dyert e pallatit janë mbyllur dhe është e pamundur të komunikosh me jashtë. Mund të komunikohet vetëm nëpërmjet sekretarisë së kamerlengut. Të gjithë janë të detyruar të fikin celularët. Megjithatë, dje dikush më duket se i kishte thyer rregullat. Ata po luteshin që t'i dorëzonin, me qëllim që të shmangnin ndonjë sekuestrim të pakëndshëm. E di që disa amerikanë e kanë mbajtur gjithnjë ndezur celularin. I kapi në befasi duke folur. Kushedi sa e sa të tjerë vazhdojnë të bëjnë të njëjtën gjë.

Ngaqë rruhet me një brisk të vjetër, pritet në bulën e veshit të majtë. Krahu i djathtë i dhemb dhe nganjëherë ia bllokoi tërësisht lëvizjet. Është një dhimbje nga artriti, që shumë veta e vuajnë në atë periudhë. Edhe kur duhet të japë bekimin solemn nga altari pranë kishës së Sindonës, në katedralen e tij, ndien të njëjtën dhimbje therëse.

Papritur mendon çastin e bekimit *urbi et orbi* nga Sheshi i Shën Pjetrit. Ndalon dhe shihet sërish në pasqyrë. Briskun e mban ngritur në ajër. Po sikur të zgjidhej ai?

Mbështetet me bërrylin e majtë në cep të lavamanit dhe ul sytë. Nuk ka asnjë mundësi që kjo të ndodhë. Emri i tij nuk është zënë kurrë me gojë në parashikimet e bëra, as në seli e as jashtë saj. Nuk përfaqëson asnjë grup të veçantë dhe nuk ka mbështetjen e asnjërit prej institucioneve të Kishës. Meqë është bërë kardinal kohët e fundit, është ende nën vëzhgimin e Vatikanit. E di mirë që e shikojnë më shumë si një prift e jo si një njeri të ditur apo politikan. Të qenët prift nuk bën pjesë në kushtet më të kërkuara, mes atyre më të rëndësishmeve. Pas një pape si ai i kaluari, është e vështirë të zgjedhin mes italianëve dikë si ai, që mund të jetojë në hije. Megjithatë për zgjedhjen e tij si kardinal, i detyrohet vlerësimit të madh që i bëri ai njeri i paharrueshëm.

“Nëse Providenca e shenjtë do të kishte vendosur ndryshe dhe unë do të mbetesha atje, në dioqezën time, do të kisha jetuar si ti...”, i kishte thënë papa disa vjet më parë në drekën e organizuar me disa miq të ngushtë, pas kuvendit në të cilin u bë kardinal. Menjëherë pas kësaj kishte shtuar: “Më kanë thënë se nga anët e tua bëjnë pak fëmijë dhe ka shumë divorce.” - “Është e vërtetë. Janë pasojat e një mirëqenieje që është keqkuptuar dhe që nuk

ka asnjë vlerë shpirtërore. Duhet të ketë edhe shkaqe të tjera, por unë nuk i kam kuptuar ende e vazhdoj të kërkoj... kërkoj.”

Ai e kishte lënë fjalën përgjysmë, ndërsa vendoste pirunin e argjendtë mbi pjatën *Limoges*. Nuk donte t’i thoshte papës se këto shkaqe i kërkonte te vetja. Por pikërisht këtë dëgjoi të dilte nga goja e tij.

“Ku po i kërkon... te vetja?”

Ai pohoi me kokë ndërsa shikonte shtatin e vjetër dhe të përkulur të papës. Si është e mundur që arriti të m’i lexonte mendimet?

Në atë ditë të shënuar atij nuk i shpëtoi as shprehja e kujdesshme, por jo dashamirëse, me të cilën e studionte njëri nga burrat më të rëndësishëm të selisë, kardinali Vladimir Veroneli, kamerlengu i Kishës së Shenjtë Romane.

Në mënyrë krejt instiktive kishte arritur të dallonte mosbesim, rezerva, më shumë antipati se vlerësim. Në atë çast të shkurtër të bashkëbisedimit, dukej sikur u zbuluan prova mbi paaftësinë e tij për të drejtuar Kishën, me një hije dyshimi për problemet e hapura dhe të deklaruara. Majat më të larta duhet të përfaqësojnë vetëm siguritë për të cilat kanë nevojë miliona njerëz të dobët dhe të hutuar. Mbase kështu kishte menduar njeriu që e kishte studiuar aq mirë atë ditë, duke iu përgjigjur me pak fjalë vërejtjeve që kishte në mendje.

Veroneli sot është kamerleng, i cili, bashkë me dekanin Anton Leporati, ka përgatitur deri në hollësitë më të vogla aparatit e ndërlikuar të konklavës. Ai aparat, që duhet të zgjedhë pasardhësin e papës, ka lënë një shenjë të qartë në histori. Veroneli është njeriu që jo vetëm duhet të flasë latinisht, por duhet të ndalojë edhe përdorimin e celularit për të shmangur përhapjen e lajmeve. Ai duhet të vulosë dyert që komunikojnë me jashtë, me stemën e çelësave të Pjetrit në formë kryqi. Kështu veprohet prej shekujsh me radhë. Është edhe njeriu që duhet të kujdeset që kompjuterët e kardinalëve dhe të ndihmësve të tyre të mos lidhen me internetin për të përhapur lajme mbi parashikimet e bëra.

Jo, nuk ekziston asnjë lloj mundësie që Malveci, një mbrëmje të asaj vjeshte të butë, të drejtojë nga Sheshi i Shën Pjetrit bekimin *urbi et orbi*.